

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 9 mars 1915 kl. 1 e. m.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande i anledning av herr Bäckströms m. fl. motion, nr 160, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående rätt för riksdagens ledamöter till fribiljetter å statens järnvägar för resor i studiesyfte.

Närvarande: herrar von Sneidern, Winberg*), Kahlström, Holm, Widlund, Johansson i Brånalt, Kloo, Modig, Lübeck och Johansson i Trollhättan.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Uti en inom riksdagens andra kammare väckt motion, nr 160, som för förberedande behandling hänvisats till kammarens tredje tillfälliga utskott, har herr Bäckström m. fl. hemställt, att andra kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och under vilka villkor ledamöter av riksdagens kamrar måtte kunna komma i åtnjutande av fribiljetter å statens järnvägar för resor i studiesyfte, samt vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kunde föranleda.

Till stöd för motionen hava motionärerna anfört följande:

»I åtskilliga länder ingår ständig fribiljett å statsbanorna såsom en förmån för de lagstiftande församlingarnas ledamöter. Andra länder bevilja sina riksdagsmän fria resor under den tid riksdagen är samlad.

Meningarna kunna vara delade om lämpligheten av införande i vårt land av den ena eller andra av dessa förmåner för riksdagsmännen. För vår del tro vi, att beviljande av stående fribiljett exempelvis under den tid riksdagen är samlad icke vore lämpligt, enär detta måhända skulle uppmuntra till ofta återkommande hemresor, varigenom riksdagsarbetet eftersattes. Men många av riksdagens ledamöter skulle gärna önska att komma i tillfälle att företaga studieresor för att lära känna förhållandena i olika landsdelar. Miljoner offras i anslag för olika ändamål, utan att en

Motioner.

enda riksdagsman haft tillfälle att närmare sätta sig in i frågan på annat sätt än genom den av vederbörande myndigheter förebragta utredningen. Måhända skulle i ett eller annat fall besparingar kunna göras och nya uppslag för en frågas lösning kunna komma fram och tillgodogöras, därest riksdagsmännen litet mera allmänt än nu är fallet på ort och ställe företagit studier. Emellertid möta härför oöverstigliga svårigheter, alldenstund flertalet riksdagsmän befinna sig i den ställningen att de ej kunna av egna medel utgiva, vad sådana resor kräva i kostnader. Dessa bli ju icke obetydliga även om fribiljetter skulle erhållas, men det som verkar mest avhållande från resor, som icke äro tvingande, är dock biljettutlägget.

Otvivelaktigt skulle det vara till synnerligt gagn i många avseenden, om riksdagsmännen finge tillfälle att lära närmare känna landets olika delar, som alla ha sina särdrag. Sydsvenskarna äro tämligen främmande för norrländska förhållanden och för Norrlands utvecklingsmöjligheter, och norrlänningarna ha i allmänhet lika liten kännedom om södra och mellersta delarna av landet. De studieresor för jordbrukare, som årligen anordnas av norrländska hushållningssällskap ha av alla deltagarna lovprisats såsom synnerligen lärorika, och genom dessa ha nya impulser erhållits, vilka omsatts i praktiken och visat sig vara till gagn. Även inom andra områden anordnas med statsunderstöd studieresor såväl inom som utom landet, och nyttan härav torde av ingen bestridas.

Tillfälle till inhämtande av kunskaper om förhållandena på olika områden i olika landsdelar borde också beredas de riksdagsmän, som så önska. Gemensamma resor för ett större antal riksdagsmän ha i sådant syfte företagits, men dessa ha varit förenade med den olägenheten att icke alla, som det önskat, kunnat delta, enär valet av tid lagt hinder i vägen; och därjämte lämna dessa resor med hundratals deltagare icke på långt när samma utbyte, som om en eller några få bli i tillfälle att företaga en färd och därvid göra de utflykter åt olika håll, som bäst tilltala. Vi äro livligt övertygade om att sådana studieresor skulle vara till nytta för landet i dess helhet.

För den händelse vårt förslag, såsom vi våga hoppas, vinner beaktande, borde emellertid bestämmas, att dylika studieresor på fribiljett icke få företagas under den tid riksdagen är samlad. De som önska företaga sådan resa skulle äga frihet att själva bestämma den tid av högst en månad, varunder biljetten skulle gälla. Tillika torde för att förebygga utnyttjandet av ifrågavarande förmån i partipolitiskt syfte böra bestämmas, att riksdagsman under den tid han befinner sig på sådan studieresa icke får hålla politiska föredrag.»

Frågan om beredande av fria resor å statens järnvägar för riksdagens ledamöter i det i förevarande motion angivna syftet har redan upprepade gånger varit föremål för övervägande inom riksdagen.

Föregående framställningar i ena handa syfte.

Sålunda väcktes år 1890 av herr G. Eriksson i Myckelgård inom andra kammaren en motion, nr 201, om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, det Kungl. Maj:t ville framkomma med förslag till sådan ändring av 12 och 23 §§ riksdagsordningen, att det medgäves riksdagsman att en gång under riksdagsperioden resa fritt fram och åter på statens järnvägar för att se och lära känna landets olika delar. Motionen, som avstyrktes av konstitutionsutskottet, blev av båda kamrarna avslagen.

År 1901 väcktes av herr J. Olofsson i Digernäs en motion om skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan, det täcktes Kungl. Maj:t framlägga förslag till sådant tillägg till riksdagsordningen, att ledamöter av riksdagen måtte åtnjuta fria resor å statens järnvägar under en månads tid varje år mellan den 1 juni och 15 december. Inom första kammaren väcktes samtidigt av herr Fr. von Strokirch en motion, nr 31, med hemställan om av motionären angiven ändring av 12 § riksdagsordningen i syfte att undanröja av motionären förmenat grundlagsenligt hinder för tillerkännande av rätt till fria resor å statens järnvägar åt första kammarens ledamöter. Konstitutionsutskottet, som över dessa motioner avgav gemensamt utlåtande, hemställde däri om avslag å motionerna av det formella skälet, att utskottet varken ansett, att stadganden i motionernas syfte fölle inom grundlagens ramar, eller kunnat finna, att, därest bestämmelser uti det angivna syftet skulle befinnas önskvärda, något gällande grundlagsbud utgjorde hinder för deras införande. För själva syftet uttalade utskottet emellertid livliga sympatier. Utskottets hemställan bifölls av båda kamrarna, av första kammaren likväl med ogillande av motiveringen.

Slutligen väcktes år 1903 av herr J. Olofsson inom andra kammaren en motion, nr 51, om hemställan hos Kungl. Maj:t om fria resor för riksdagens ledamöter å statens järnvägar under högst en månad å tid, då riksdagen ej är samlad, med de bestämmelser i övrigt, som Kungl. Maj:t funne nödiga. Andra kammarens första tillfälliga utskott, till vilket motionen för förberedande behandling inlämnades, yttrade i sitt utlåtande, bland annat, att utskottet i avseende å gagnet av ett medgivande, varigenom det för riksdagens ledamöter skulle göras möjligt att utan alltför stora ekonomiska uppoffringar inhämta kännedom om olika trakter i landet och deras ekonomiska förhållanden, anslöte sig till den uppfattning, som uttalats av 1901 års konstitutionsutskott. Det torde icke kunna bestridas, att en allsidigare och mera sakkunnig prövning av riksdags-

ärendena skulle främjas genom det förhållandet att ett större antal av riksdagens ledamöter vore i tillfälle att förskaffa sig en på personlig iakttagelse grundad uppfattning rörande skilda landsdelars behov och intressen. Då emellertid en särskild stark obenägenhet mot fribiljettsystemet över huvud taget för det dåvarande syntes göra sig gällande inom riksdagen, ansåg utskottet sig det oaktat icke böra föreslå en riksdagsskrivelse i motionens syfte; och blev motionen av andra kammaren avslagen.

Utskottet.

I likhet med motionärerna anser utskottet, att en mera allmän kännedom bland riksdagens ledamöter om förhållandena inom de olika delarna av vårt vidsträckta land med dess för de särskilda landsdelarna så säregna förhållanden skulle verka främjande och fruktbarande på riksdagens arbete, liksom ock att fria resor å statens järnvägar å tid, då riksdagen ej är samlad, givetvis skulle underlätta företagandet av studieresor i detta syfte.

För uppnående av det med resorna avsedda syftet synes utskottet emellertid att det kan ifrågasättas, huruvida icke det hittills tillämpade systemet med sällskapsresor eller åtminstone resor i grupper omfattande ett visst minimiantal riksdagsmän innebär fördelar, vilka böra vid ett slutligt avgörande av frågan tagas i beaktande. Besöken å de olika orterna kunna då ske under insiktsfull ledning, varigenom vinnes den fördelen att färdtagarna bliva bättre i tillfälle att göra för dem värdefulla iakttagelser. Även torde få antagas att vid sällskaps- eller gruppresor övriga resekostnader kunna nedbringas för de däri deltagande, vilket givetvis för mången är av stor betydelse.

Denna ekonomiska sida av saken för den enskilde riksdagsmannen, d. v. s. möjligheten för honom att mellan riksdagarna uppoffra arbetsförtjänst och av egna medel utge resekostnader utöver biljettkostnaden för att förskaffa sig ökad erfarenhet för utövandet av sitt förtroendeuppdrag, har icke kunnat undgå utskottets uppmärksamhet.

Många, särskilt av andra kammarens ledamöter, som med uppoffring av hela sin arbetsförtjänst under riksdagstiden ägna sig åt riksdagsarbetet, äro ju under riksdagstiden för sig och sin familjs uppehälle hänvisade till riksdagsarvodet. I mån som detta med riksdagsarvodets nuvarande storlek och rådande levnadskostnader låter sig göra, torde det givetvis för mången endast kunna ske genom en så långt gången ekonomisk ansträngning, att vidare uppoffringar för riksdagsmannskapet äro uteslutna. På så sätt bleve under nuvarande förhållanden måhända en icke obetydlig del av särskilt andra kammarens ledamöter av ekonomiska skäl förhindrade att använda sig utav en eventuell rätt till fria studieresor.

Utskottet anser därför, att frågan om riksdagsarvodets storlek äger ett visst sammanhang med den nu föreliggande frågan och då det i båda fallen gäller en statsverkets utgift för riksdagens ledamöter, anser utskottet, att frågan om riksdagsarvodet bör äga företrädesrätt att först komma under statsmakternas prövning.

Frågan om riksdagsarvodets höjande har såväl vid 1913 som 1914 års riksdag varit föremål för behandling av konstitutionsutskottet.

Vid båda tillfällena har utskottet förklarat frågan vara värd en allvarlig uppmärksamhet samt att dess besvarande på grund av frågans synnerligen grannliga natur krävde ett särskilt ingående och omsorgsfullt övervägande, vartill tidpunkten för motionernas avgivande icke lämnade utskottet tillfälle.

Som huvudskäl för avslagsyrkandet å motionen vid förra riksdagen framhölls emellertid att rådande tidsförhållanden syntes utskottet föga ägnade för frågans behandling.

Häri kan utskottet för sin del instämma; och då tidsförhållandena fortfarande tala för att icke upptaga frågor av den art som den nu föreliggande till behandling, ser utskottet även i detta ett skäl för att yrka avslag på motionen.

Vidare må anföras, att då motionen endast avser fria resor å statens järnvägar, skulle ett bifall till densamma enligt utskottets förmenande icke medföra ett fullständigt ordnande av den i motionen avsedda angelägenheten, enär härför även torde krävas fria resor å de enskilda järnvägarna.

På grund av vad ovan anförts får utskottet hemställa,

att herr Bäckströms m. fl. motion, nr 160, ej må till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 9 mars 1915.

På utskottets vägnar:

AXEL VON SNEIDERN.
